

dr hab. Bronisław Młodziejowski, prof. nadzw.
Wyższa Szkoła Finansów i Prawa w Bielsku-Białej
Wydział Prawa i Nauk Społecznych

Warszawa, dnia 01. czerwca 2019 roku

Sz. Ksiądz
Prof. nadzw. dr hab. Mieczysław Różański
Dziekan Wydziału Prawa i Administracji
UNIwersytetu Warmińsko-Mazurskiego
w OLSZTYNIE

Szanowny Księżu Dziekanie!

Niniejszym przedstawiam recenzję rozprawy doktorskiej na stopień naukowy doktora nauk prawnych mgr Beaty Speichert-Zalewskiej, pt. „Portret hybrydowy – perspektywy predykcji wyglądu nieznanego sprawcy zabójstwa”.

OCENA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Mgr Beaty Speichert-Zalewskiej

pt. PORTRET HYBRYDOWY – PERSPEKTYWY PREDYKCJI WYGLĄDU NIEZNANEGO
SPRAWCY ZABÓJSTWA”.

przygotowanej pod kierunkiem naukowym prof. zw. dr hab. Jerzego Kasprzaka

w Katedrze Procesu Karnego UWM w Olsztynie

Ocena formalna

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska liczy 331 stron tekstu, w tym VI rozdziałów merytorycznych, poprzedzonych wstępem. Rozdziały merytoryczne

zwieńczają wnioski, bibliografia, spis tabel, spis rysunków, spis fotografii oraz załączniki. Piśmiennictwo obejmuje około 150 pozycji zwartych i około 300 artykułów, przyczynków oraz 790 przypisów i kilkadziesiąt źródeł prawnych. Szkoda, że piśmiennictwo nie zostało ponumerowane. Jako źródła zostały przywołane także strony internetowe. Dobór piśmiennictwa uważam za w pełni poprawny, rozbudowany i niemal całkowicie wyczerpujący podejmowaną problematykę.

Tytuł pracy jest zgodny z zaprezentowanymi treściami.

Język użyty w pracy jest precyzyjny, logiczny, spójny, umiejętnie podejmuje określanie danego stanu, łączy poszczególne frazy w całość, właściwie rozkłada akcenty. Autorka umiejętnie podejmuje dyskusję z tezami i stwierdzeniami innych autorów. Ma dobrze wyrobioną technikę pisarską. W sposób szczególny zadbała o dokumentację poglądową, która w wielu przypadkach uzupełnia przekaz werbalny.

Ocena merytoryczna

We wstępie Autorka przedstawia podstawową problematykę dotyczącą przestępstwa zabójstwa, tak z punktu widzenia prawnego, jak i społecznego. Odwołuje się do podstawowej czynności procesowej jaką są oględziny miejsca zdarzenia i oględziny zwłok w miejscu ich znalezienia. W miarę upływu lat proces identyfikacyjny ulega zdecydowanej poprawie, przede wszystkim w wyniku wykorzystywania nowych metod wspomaganych informatycznie. Część metod badawczych jest zaczerpnięta z dorobku innych nauk ścisłych i humanistycznych. Jak pisze Autorka celem głównym rozprawy jest stworzenie portretu hybrydowego – modelu nieznanego sprawcy przestępstwa zabójstwa, poprzez zastosowanie algorytmu identyfikacyjnego jako narzędzia. Model taki w założeniu ma ułatwić i przyspieszyć pracę policji w zakresie typowania NN sprawców. Zaprezentowany cel główny pracy ma być realizowany przez omówienie wielu celów szczegółowych związanych z osobą sprawcy. We wstępie została sformułowana podstawowa hipoteza recenzowanej pracy, a mianowicie „Stworzenie modelu portretu hybrydowego przyczyni się do zwiększenia wykrywalności sprawców zabójstw”.

W rozdziale I zatytułowanym „Analiza kryminologiczna przestępstwa zabójstwa” zostały omówione podstawowe charakterystyki osoby sprawcy zabójstwa, w tym jego zachowania przed, w trakcie i po dokonaniu zbrodni. Nie bez znaczenia są badania i rola ofiary we wzajemnych relacjach z zabójcą. Kluczową kwestią w uzyskaniu niezbędnych informacji o sprawcy, jego cechach charakterystycznych, czy też sposobie działania jest przeprowadzenie oględzin miejsca zdarzenia i odpowiednie zabezpieczenie śladów kryminalistycznych.

Rozdział II zawiera charakterystykę pozyskiwania niezbędnych informacji o sprawcy, jego cechach specyficznych, a także sposób działania (modus operandi). Czynność oględzin miejsca zdarzenia jest zasadniczo niepowtarzalna, dlatego ich realizacja wymaga maksymalnego skupienia i profesjonalnego działania związanego z ujawnianiem i zabezpieczaniem różnorodnych śladów. Każdy błąd popełniony podczas prowadzonych czynności na miejscu zdarzenia podnosi ryzyko utraty wiarygodności modelu portretu hybrydowego.

Kolejny rozdział III obejmuje problematykę rodzajów i możliwości identyfikacji, w szczególności w jaki sposób dokonywała się ewolucja identyfikacji sprawcy przestępstwa. Opisane zostały możliwości w zależności od postępu nauk i świadomości ich wykorzystywania, aż do współczesnych metod, współtworzących algorytm identyfikacyjny. Ponadto zaprezentowane zostały rodzaje i ewolucje systemów rejestracyjnych, Gromadzone informacje w różnego rodzaju kartotekach pozwalały na pierwsze identyfikacje od „portretu mówionego” Bertillona do badań genetycznych, z AFIS-em po drodze łącznie.

Rozdział IV poświęcony został najważniejszym metodom identyfikacyjnym człowieka, które stanowią kluczowe znaczenie w przetwarzaniu śladów na informacje o konkretnym człowieku. W rozdziale tym szczegółowo opisano te metody, które w sposób bezpośredni łączą ślad z cechami wyglądu danego osobnika. Pozwalają one zazwyczaj na identyfikację grupową a niekiedy indywidualną.

W rozdziale V przedstawiono pojęcie modelu hybrydowego jako skończonego, jak pisze Autorka „doskonałego” portretu człowieka, stanowiącego syntezę wyników uzyskanych dzięki zastosowaniu algorytmu identyfikacyjnego, pozwalającego na zwizualizowanie sprawcy przestępstwa, w tym w szczególności zabójstwa. Wg Autorki rozprawy proces tworzenia algorytmu oparty jest na czterech etapach, w tym pierwszy: zdiagnozowanie istniejącego problemu, obejmującego analizę specjalistycznej literatury, akt sprawy oraz przeprowadzonej ankiety. Etap drugi to: przyjęcie dwóch założeń, że ślady pochodzą z jednego źródła, którym jest jeden osobnik oraz że nie jest on chimerą genetyczną. Trzeci etap to projektowanie algorytmu bazującego na obecnych możliwościach badawczych jak i metodach wspomagających śledztwo. Wreszcie czwarty etap to synteza informacji i przykładowej wizualizacji modelu portretu hybrydowego z zastosowaniem algorytmu w warunkach praktycznych

Rozdział VI obejmuje kluczowe problemy wpływające na szacowanie ryzyka powstawania modelu portretu hybrydowego, czyli ryzyka powstania zafałszowanego, nieprawdziwego wizerunku sprawcy. Oprócz analizy wykorzystania śladów kryminalistycznych w tworzeniu portretu hybrydowego Autorka pokusiła się o charakterystykę śledztwa w ramach działań procesowych jak i pozaprocesowych – mogących istotnie wpływać na efekt końcowy. Takimi danymi nazwanymi w pracy „wrażliwymi” są: treść zawiadomienia o przestępstwie, brak informacji o mechanizmie spowodowania zgonu i charakteru zdarzenia, nieustalenie motywu działania sprawcy, a także niskiej jakości prowadzonych czynności, braku wiedzy i niekiedy nonszalancji osób prowadzących czynności procesowe.

Wreszcie „Wnioski” to wykładnia prowadzonych badań, w tym aktowych, badań ankietowych i statystycznych oraz wynikających z wywiadów eksperckich.

Jako niezwykle istotny uważam wniosek Autorki by poważnie rozważyć utworzenie specjalności kryminalistycznej pod nazwą „kryminalistyka predykcyjna”. Specjalność taka dedykowana byłaby osobom prowadzącym śledztwa realizowane w części lub całości (powielone), a ich najważniejszą umiejętnością byłoby tworzenie portretu hybrydowego na poziomie czynności procesowych. Należy się zgodzić z

Autorką, iż także w laboratoriach kryminalistycznych winna powstać nowa specjalizacja pod nazwą: „predykcja cech identyfikacyjnych NN sprawcy przestępstwa”.

Pewien niedosyt - recenzującego niniejszą pracę stanowi spis wykorzystanego piśmiennictwa. Mianowicie, prawie całkowicie pominięto dorobek prof. J. Koniecznego z jego „Identyfikacją kryminalistyczną” na czele (za wyjątkiem jednej pozycji z 1984 roku). Podobnie brak w spisie dorobku prof. T. Widły, nikłe są pozycje autorstwa prof. J. Widackiego, czy całkowity brak dorobku prof. A. Felusia oraz prof. A. Tarachy, czy prof. Jaworskiego oraz prof. Trzcńskiego.

Brak mi także numeracji poszczególnych pozycji w spisach bibliografii.

Także brak choćby kilku zdań o fenomenie braku podobieństwa fenotypowego wielu osób będących dziećmi swoich rodziców, przy jednoczesnym wysokim podobieństwie morfologii twarzy do dziadków z obu stron. Jest to ewidentne podobieństwo co drugie pokolenie, które to zjawisko budzi zdziwienie genetyków.

Przedłożoną mi do oceny pracę, pomimo zgłoszonych zastrzeżeń oceniam jednoznacznie jako bardzo dobrą i wyrażam opinię, że rozprawa doktorska mgr Beaty Speichert-Zalewskiej spełnia warunki określone w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65 z dnia 16 kwietnia 2003 roku, poz. 595, z póź.zm.).

Reasumując, zatem składam wniosek do Wysokiej Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie o **przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie mgr Beaty Speichert-Zalewskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**

